

Nr 121.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 12 m.

Memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om fria sommarresor för barn m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 210 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen att, såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1945/46 till Fria sommarresor för barn anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr S. G. W. Wahlund *m. fl.* (I: 321) och den andra inom andra kammaren av herr A. Gustafsson i Lekåsa *m. fl.* (II: 512), i vilka hemställts, att riksdagen måtte tillse, att fria sommarresor för barn och vårdare göras i möjligaste mån lika tillgängliga för landsbygdens och de mindre samhällenas befolkning som för de större städernas,

dels en inom första kammaren av herrar E. O. Wiklund och F. Ström väckt motion (I: 349), vari hemställts, att de fria resorna för barn och vårdare hädanefter göras i samma mån tillgängliga för de mindre tätorternas och den rena landsbygdens barn som för de större samhällenas, samt att anslaget till fria sommarresor för barn för budgetåret 1945/46 ökas med förslagsvis 250 000 kronor eller till 1 500 000 kronor,

dels en inom andra kammaren av herrar K. E. Hansson i Skediga och G. Svensson i Vä väckt motion (II: 370), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att från anslaget till fria sommarresor bidrag skall kunna utgå till resor, även skolresor, för landsbygdens barn efter i huvudsak samma grunder, som gälla för städernas barn,

dels ock en inom andra kammaren av herr A. Nordström i Kramfors *m. fl.* väckt motion (II: 537), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 210 måtte besluta, att de fria sommarresorna för barn under budgetåret 1945/46 skola utsträckas att gälla jämväl landsbygden och som följd därav att till fria sommarresor för barn för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor, samt att de fria sommarresorna för barn och vårdare få företagas utan hänsyn till resans längd och oavsett från vilken ort i landet resan anträdes.

Statsutskottet hade i sitt utlåtande nr 102, punkten 1, anfört och hemställt följande.

»Förmånen av fria sommarresor för barn och vårdare är för närvarande knuten till innehav av rabattkort för livsmedel. Denna rabattkortsgräns föreslås skola under instundande sommar ersättas med en inkomst- och förmögenhetsgräns så konstruerad att rätten till fria resor föreligger, då familjens beskattningsbara belopp och skattepliktiga förmögenhet icke överstiga respektive 1 500 och 10 000 kronor. Med hänsyn till de ändrade penninginkomstförhållandena under kriget har detta förslag ansetts närmast innebära ett återställande av läget vid rabattkortsgränsens införande. Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i denna del, anser i likhet med departementschefen förslaget innebära ett minimum för de fria sommarresornas omfattning, som kan godtagas endast med hänsyn till den väntade besvärliga trafiksituationen sommaren 1945.

Departementschefen har icke ansett trafikförhållandena medgiva ett förverkligande av önskemålet att utvidga rätten till fria resor för sommarvistelse i enskilda hem så att landsbygdens och de mindre samhällenas barn bliva principiellt likställda med barn från städer och samhällen med mer än 8 000 invånare. Kungl. Maj:ts förslag innebär dock ett betydelsefullt steg i denna riktning i det att dels landskommuner, där behovet av fria resor för barn och vårdare är särskilt stort, intill ett sammanlagt antal resor av högst 15 000 medgivas motsvarande dispensmöjlighet, som nu föreligger för de mindre tätorterna, och dels att för landsbygdens och de mindre städernas vidkommande socialstyrelsen föreslås få rätt tilldela särskilt behövande barn och vårdare förmånen av fri resa. Med hänsyn till detta förslag och förslaget om ovan nämnda inkomst- och förmögenhetsgräns beräknas antalet sommarresor skola uppgå till omkring 80 000 sommaren 1945 mot omkring 45 500 sommaren 1944 och omkring 56 000 sommaren 1943.

Med anledning av motionernas förslag om införande av full likställighet av landsbygdens barn med barn från större tätorter vill utskottet till en början framhålla, att trafiksituationen även enligt utskottets mening bör bedömas så allvarligt, att det av Kungl. Maj:t beräknade antalet resor torde få anses utgöra ett ungefärligt maximum för sommaren 1945. Det är givet att likställighet under sådana förhållanden ej kan åstadkommas utan inknappning av resemöjligheterna för barn från de större tätorterna. Då emellertid det av Kungl. Maj:t beräknade antalet resor innebär en avsevärd stegring i förhållande till föregående somrar synes den erforderliga begränsningen av resorna för de större tätorternas barn ej behöva bli alltför kännbar. Inom den ram, som bildas av å ena sidan den föreslagna inkomst- och förmögenhetsgränsen och å andra sidan den begränsning i det totala antalet resor, som framtvingas av trafiksituationen, bör enligt utskottets mening förmånen av fria resor i lika mån stå öppna för barn från städer och landsbygd, men i första hand avse barn, vilka på grund av ekonomiska eller andra förhållanden äro i behov av en stärkande sommarvistelse på landsbygden eller av luft- och miljöombyte. Någon jämkning av bestämmelsen, att uppehållet på sommarvistelseort skall omfatta minst 4 veckor, anser utskottet icke böra företagas.

Av vad sålunda anförts framgår, att utskottet tillstyrker de likalydande motionerna I: 321 och II: 512 ävensom i huvudsak övriga i ämnet väckta motioner. Då utskottet icke räknar med större antal resor än Kungl. Maj:t, föreligger dock icke skäl för sådan höjning av anslagsbeloppet, som föreslagits i motionerna I: 349 eller II: 537. Trafikförhållandena torde få anses lägga hinder i vägen för ett förverkligande redan instundande sommar av det i sist-

nämnda motion jämväl framförda, i och för sig behjärtansvärda önskemålet, att resorna få företagas fritt utan hänsyn till resans längd. Nu gällande föreskrifter i detta hänseende torde alltså tills vidare böra äga fortsatt giltighet. Slutligen anser sig utskottet ej böra tillstyrka, att här ifrågavarande anslag, på sätt föreslagits i motionen II: 370, tages i anspråk för jämväl skolresor för landsbygdens barn.

Den lättnad i trafiksituationen, som är att förvänta i samband med en övergång till fredsförhållanden, kommer att föranleda behov av en översyn av gällande föreskrifter på området. 1941 års befolkningsutredning har även meddelat, att utredningen förbereder ett förslag till permanent organisation av ifrågavarande reseverksamhet. I detta sammanhang vill utskottet i överensstämmelse med vad som skett vid föregående riksdagar understryka angelägenheten av en utvidgad sommarkoloniverksamhet. Det framstår för utskottet som ett önskemål, att koloniverksamheten intager en dominerande plats bland åtgärderna för beredande av sommarvistelse åt barn. Frågan i vad mån detta önskemål med hänsyn till ekonomiska och andra förhållanden går att förverkliga kan tills vidare ställas på framtiden, men en väsentlig utbyggnad av sommarkolonierna bör enligt utskottets mening redan nu förberedas.

Vad departementschefen i övrigt anfört, bland annat om försöksverksamhet med rabatterade resor för husmödrar, föranleder ej erinran från utskottets sida. I fråga om förbud mot fria resor vissa dagar är det enligt utskottets mening synnerligen angeläget, att särskild hänsyn tages till tiden för skolavslutningarna. Bland annat bör övervägas den utvägen att fastställa olika förbudstider för barn under skolåldern och för barn i nämnda ålder.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 349, II: 370 samt II: 537 ävensom med bifall till motionerna I: 321 och II: 512, motionerna I: 349 och II: 537 i vad de icke avse anslagsfrågan, godkänna av utskottet förordade ändrade grunder för ifrågavarande verksamhet,

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 349 och II: 537 i vad nämnda motioner avse anslagsfrågan till *Fria sommarresor för barn* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.»

I en vid punkten fogad reservation hade herrar *Lindström, Sven Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Gustaf Ivar Anderson, Eriksson* i Stockholm, *Holmström, Lindholm* och fru *Alvén* förklarat sig anse, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Förmånen av — — — 56 000 sommaren 1943.

Med anledning — — — maximum för sommaren 1945. Det är givet att likställighet under sådana förhållanden ej kan åstadkommas utan en väsentlig inknappning av resemöjligheterna för barn från de större tätorterna. Emellertid böra enligt utskottets mening barn inom nämnda befolkningsgrupper, där behovet av ombyte av vistelseort under sommaren i allmänhet är mest framträdande, liksom hittills komma i åtnjutande av den ifrågavarande förmånen utan annan behovsprövning än den, som anknyter till familjens ekonomiska ställning. Härav följer, att utskottet anser sig förhindrat tillstyrka motionärernas förslag i nu ifrågavarande avseende. Utskottet vill dock i likhet med förra årets riksdag understryka det behjärtansvärda i nämnda förslag och framhålla, att detsamma bör i huvudsak genomföras så snart trafikförhållandena det medgiva. Såsom ovan framhållits innebär redan Kungl. Maj:ts förslag en betydelsefull jämkning till landsbygdens fördel

i förhållande till föregående sommar. Någon ändring av bestämmelsen, att uppehållet på sommarvistelseorten skall omfatta minst 4 veckor, bör enligt utskottets mening icke i anledning härav företagas.

Vad angår övriga motionsyrkanden torde trafikförhållandena få anses lägga hinder i vägen även för ett förverkligande redan instundande sommar av det i motionen II: 537 jämväl framförda, i och för sig behjärtansvärda önskemålet, att resorna skola få företagas fritt utan hänsyn till resans längd. Nu gällande — — — landsbygdens barn.

Den lättnad — — — nämnda ålder.

Under åberopande — — — utskottet hemställa, att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 321 och II: 512, I: 349, II: 370 samt II: 537, motionerna I: 349 och II: 537 i vad de icke avse anslagsfrågan, godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945 förordade ändrade grunder för ifrågavarande verksamhet,

b) med bifall — — — 1 250 000 kronor.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren antagit det förslag, som innefattades i förenämnda reservation, medan andra kammaren bifallit vad utskottet hemställt.

Kamrarna ha sålunda fattat samstämmiga beslut i anslagsfrågan, men skiljaktiga beslut i den i propositionen och motionerna berörda frågan om förutsättningarna för landsbygdens barn och deras vårdare att komma i åtnjutande av förmånen av fria sommarresor.

Då de skiljaktiga beslut, vari kamrarna sålunda stannat, synas kunna sammanjämkas på sätt nedan angives, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, båda kamrarna med frånträdande av sina förut beträffande förutsättningarna för landsbygdens barn och deras vårdare att komma i åtnjutande av förmånen av fria sommarresor fattade beslut,

1) godkänna följande yttrande:

»Det i motionerna framförda förslaget att införa full likställighet av landsbygdens barn med barn från större tätorter har utskottet funnit behjärtansvärt, och detta förslag bör även i huvudsak genomföras så snart trafikförhållandena det medgiva. För reseverksamheten instundande sommar har utskottet dock ej ansett sig böra helt biträda detta yrkande. Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förutsättningarna för rätten till fria resor torde böra i princip läggas till grund för riksdagens nu ifrågavarande beslut. I anledning av motionerna vill utskottet dock förorda den jämkningen i nämnda förslag, att rätten att medgiva dispens för resor av barn och vårdare från landskommuner utvidgas från att avse högst 15 000 resor till att omfatta högst 25 000 resor. Någon ändring av bestämmelsen, att uppehållet på sommarvistelseorten skall omfatta minst 4 veckor, bör enligt utskottets mening icke i anledning härav företagas.»

2) godkänna följande hemställan under punkten a):

»a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 321 och II: 512, I: 349, II: 370 samt II: 537, motionerna I: 349 och II: 537 i vad de icke avse anslagsfrågan, godkänna av utskottet förordade ändrade grunder för ifrågavarande verksamhet».

Stockholm den 8 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

ALGOT TÖRNKVIST.
